

МЦПД

Міжнародний
Центр
Перспективних
Досліджень

Офіс 10, Вул. Інститутська, 14, Київ, Україна, 01021
Тел.: +38 (044) 253-44-82 | Факс: +38 (044) 253-44-82
www.icps.com.ua | office@icps.kiev.ua

INSIDE UKRAINE

23 ЛЮТОГО
2017/ #64

Зміст

Державні рішення:

- 1. Референдум щодо вступу України до НАТО.....1
- 2. Блокада Донбасу.....4

Економічний аналіз:

Виклики та загрози малого та середнього підприємництва у 2017 році..6

Політична конкуренція:

Перспективи створення коаліції ліберальних сил 8

Державні рішення

1. Референдум щодо вступу України до НАТО

Чергова заява Петра Порошенка про референдум щодо НАТО свідчить про бажання українського керівництва використати питання НАТО у внутрішньополітичній боротьбі та досягненні тактичних зовнішньополітичних цілей. За допомогою референдуму Петро Порошенко прагне сконсолідувати прозахідний електорат та обмежити поле для маневрів Дональда Трампа у відносинах з Росією. Більшість українського населення підтримує вступ до НАТО, однак позитивне рішення на референдумі жодним чином не вплине на перспективи членства України в Альянсі й лише посилить нереалістичні очікування громадян щодо допомоги Заходу у протидії російській агресії.

Заява президента України Петра Порошенка 2 лютого 2017 р., в якій він висловив намір провести референдум щодо вступу до НАТО, знову активізувала дискурс навколо реалістичності вступу до НАТО та використання зовнішньополітичної тематики у внутрішньополітичних цілях.

Заява Порошенка активізувала дискурс щодо членства України в НАТО

Порошенко пообіцяв зробити все можливе для вступу України до НАТО, якщо українці проголосують за відповідне рішення. У відповідь Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг заявив, що питання членства в НАТО є суверенним правом кожної країни вирішувати, до якої безпекової структури входить.

Внесення питання членства в НАТО на референдум регулюється Конституцією України та відповідним законом. За ст. 72 та 74 Конституції України, референдум з будь-якого питання (за винятком податків, бюджету та амністії) може бути ініційований Президентом України, Верховною Радою України чи проголошений за народною ініціативою. Як зазначається у ст. 4 Закону України «Про всеукраїнський референдум», результати народного волевиявлення на всеукраїнському референдумі є обов'язковими.

Хоча відносини України з НАТО завжди були важливим вектором зовнішньої політики України, Київ тричі змінював свою позицію щодо євроатлантичної інтеграції за останні 14 років.

У 2014 р. Україна відновила курс на євроатлантичну інтеграцію.

Останні зміни відбулися після Революції Гідності та початку російської агресії, коли Україна оголосила про відмову від політики позаблоковості та повернення курсу на євроатлантичну інтеграцію. Так, наприкінці 2014 р. були внесені зміни до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», які передбачають «поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою досягнення критеріїв, необхідних для членства у цій організації». У Стратегії національної безпеки 2015 р. зазначається, що довгострокова ціль України полягає у приєднанні до загальноєвропейської системи безпеки, основу якої складає НАТО. У свою чергу, Воєнна доктрина України конкретизує відносини Києва з Північноатлантичним альянсом: «Пріоритетним завданням поглиблення співпраці з НАТО є досягнення до 2020 року повної сумісності Збройних Сил України з відповідними силами держав-членів НАТО».

За останні два з половиною роки керівництво України неодноразово заявляло про необхідність вступу до НАТО з огляду на стрімке зростання популярності такої ідеї серед населення.

Внаслідок російської агресії кількість прихильників вступу до НАТО зросла втричі.

За даними опитування Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та Центру Разумкова, кількість прихильників вступу до НАТО збільшилася з 13% у квітні 2012 р. до 44,1% у грудні 2016 р. Водночас кількість прихильників позаблокового статусу України зменшилася з 42,1% до 26,4% за цей період. Крім того,

62,2% респондентів взяли б участь у референдумі щодо вступу України до НАТО. При цьому 71,5% серед тих, хто взяв би участь у референдумі, проголосували би за приєднання України до альянсу.

Однак у питанні членства України в НАТО досі існують помітні регіональні розходження.

Західні та східні області України досі по-різному ставляться до членства в НАТО.

За опитуванням Центру Разумкова, проведеного у вересні 2016 р., більшість респондентів у західних (75,6%) і центральних (51,2%) областях проголосували б за вступ України до НАТО. Водночас більшість респондентів у південних (48,1%), східних (70,1%) областях та на контрольованій частині Донбасу (52%) проголосували б проти входження України до Північноатлантичного альянсу.

Водночас існують сумніви щодо того, наскільки українське суспільство усвідомлює нереалістичність вступу України до НАТО за нинішніх умов та неготовність Альянсу найближчим часом вступати у конфлікт з Росією через Україну.

Українське суспільство здебільшого не усвідомлює реалістичність вступу до НАТО.

Високий рівень підтримки членства в НАТО свідчить, що суспільство бажає якнайшвидшого припинення бойових дій на Донбасі, а НАТО може сприймати як інструмент встановлення миру в Україні.

Навіть якщо населення України дасть схвальну відповідь щодо вступу до НАТО на всеукраїнському референдумі, це жодним чином не наблизить Україну до членства в Альянсі. Неможливість приєднання України до НАТО у найближчому майбутньому впливає з міжнародних обставин, які мало залежать від рішення української влади чи народу.

1. Відсутність єдності серед держав-членів НАТО навколо членства України. Відповідно до ст. 10 Північноатлантичного договору, держави-члени НАТО можуть за одностайної згоди запросити будь-яку європейську державу

приєднатися до Альянсу, якщо ця держава здатна виконувати положення цього Договору і робити внесок в євроатлантичну безпеку. Як наслідок, незгода однієї з 28 держав-членів НАТО є достатньою правовою перешкодою для приєднання України до Альянсу. Так, на Бухарестському саміті НАТО 2008 р. Франція та Німеччина заблокувати надання Україні та Грузії Плану дій щодо членства в НАТО (ПДЧ). На сьогодні існує набагато більше держав-членів НАТО, які критично ставляться до вступу України через їх небажання погіршувати відносини з Росією.

2. Невідповідність України деяким критеріям членства в НАТО. Хоча Україна витрачає на сектор безпеки й оборони 5% від ВВП і поступово переходить на військові стандарти НАТО, наша держава поки не досягла важливих критеріїв, що містяться у ПДЧ. Зокрема, у зв'язку з російською анексією Криму та збройним конфліктом на Донбасі Україна поки не в стані мирними способами вирішити міжнародні спори, територіальні суперечки та «претензії стосовно невозз'єднаних земель».

Україна не вступить до НАТО без врегулювання конфлікту з Росією.

3. Безпрецедентна криза взаємодовіри всередині НАТО між США та європейськими країнами. З одного боку, з приходом Дональда Трампа до влади США стали жорстко вимагати від європейських союзників робити більший внесок в євроатлантичну безпеку. Так, 26 європейських держав-членів НАТО сумарно покривають 34% витрат, пов'язаних із базуванням військ США в Європі. Крім того, лише 5 (США, Велика Британія, Греція, Польща та Естонія) з 28 держав-членів НАТО дотримуються рекомендацій щодо обо-

ронних витрат у розмірі 2% від ВВП. З іншого боку, країни на східному фланзі НАТО (Польща, Румунія, країни Балтії) відчують невпевненість у здатності своїх союзників прийти на допомогу у випадку вторгнення Росії. Як наслідок, концептуальні протиріччя всередині НАТО роблять питання приєднання України неактуальним найближчим часом.

НАТО нині переживає концептуальну кризу.

У зв'язку з неможливістю вступу України до НАТО у найближчому майбутньому постає питання, яку зовнішньополітичну ціль переслідує Порошенко за допомогою даного референдуму. Порошенко ймовірно прагне подати сигнал Трампу, що Україна не має наміру відмовлятися від євроатлантичної інтеграції, незважаючи на можливу нормалізацію російсько-американських відносин. За задумом Порошенка, цей сигнал може звути маневри Трампа у діалозі з Путіним і перешкодити укладенню «великої угоди» всупереч інтересам України.

Однак Порошенко за допомогою референдуму щодо НАТО може досягти значно вагоміших цілей у внутрішній політиці, ніж у зовнішній політиці. Винесення популярної ідеї на всеукраїнський референдум може сприяти відверненню уваги суспільства від актуальних проблем. За даними опитування Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та Центру Разумкова, наприкінці 2016 р. 67% українців вважали, що події в країні розвиваються в неправильному напрямі.

Референдум щодо НАТО випустить пару суспільного невдоволення.

В умовах тотальної недовіри населення до президента, уряду, парламенту, політичної еліти та державних установ такий референдум може частково «розрядити» суспільний гнів та зменшити ризик соціальних протестів.

Крім того, референдум щодо НАТО може також слугувати засобом консолідації влади Порошенка. Такий референдум буде важливим інструментом піару Порошенка та БПП напередодні наступних парламентських та президентських виборів. Президент як ініціатор референдуму буде прагнути мак-

симально залучитися голосами виборців у західних та центральних областях України, де переважає підтримка євроатлантичної інтеграції.

Таким чином, референдум України щодо вступу до НАТО є черговим прикладом того, як зовнішньополітичні питання використовуються як елемент внутрішньополітичної боротьби.

Україні слід активізувати обговорення моделей національної безпеки

Україні слід активізувати дискусії навколо моделей національної безпеки, а не поширювати клієнтські настрої щодо міжнародної допомоги у захисті від російської агресії. Натомість, без врегулювання конфлікту з Росією Україна не зможе приєднатися до НАТО.

У зв'язку з неможливістю вступу до НАТО у короткостроковій перспективі Україні доцільно скористатися шведською моделлю безпекової політики, яка полягає у тісному євроатлантичному співробітництві та досягненні військових стандартів НАТО без формального членства в Альянсі. Крім того, Києву потрібно виступити ініціатором нової архітектури європейської безпеки, яка б звела до мінімуму ризик російської агресії проти нашої держави.

2. Блокада Донбасу

Блокада Донбасу загострила внутрішньополітичну ситуацію в Україні і продемонструвала глибокий розрив між різними політичними угрупованнями, а також суспільством та політичною елітою в цілому. Соціальна напруга зумовлена не лише відсутністю послідовної політики реінтеграції неконтрольованих територій Донбасу. З одного боку, чинна влада проводить агресивну риторику щодо вирішення конфлікту на Сході країни, а з іншого - продовжує практикувати непрозорі схеми в енергетиці.

Для врегулювання питання блокади та недопущення подібних акцій у майбутньому потрібен діалог між владою та суспільством, а також припинення рентних та корупційних

практик в економіці.

25 січня 2017 року представники націоналістичних сил, колишні військові та учасники АТО за підтримки частини позафракційних народних депутатів і членів фракції Самопоміччя, розпочали торгівлю блокаду неконтрольованих територій Донбасу. Внаслідок цих дій було припинено відвантаження антрацитового вугілля, на якому працюють українські ТЕС та металургійні заводи. Стрімке зменшення запасів вугілля призвело до запровадження зі сторони уряду надзвичайних заходів на ринку електроенергії, які передбачають економію електроенергії для підприємств та громадян. Якщо до середини березня влада не відновить поставки вугілля, то Україну може чекати у тій чи іншій мірі енергетична криза, а також зупинка важкої промисловості, на підприємствах якої працює близько 500 тис. працівників.

Уряд заявив, що блокада Донбасу є незаконною і що такі дії несуть економічну та енергетичну загрозу державній безпеці. Петро Порошенко зі свого боку зазначив, що уряд вживає невідкладні заходи щодо диверсифікації поставок вугілля, однак у разі продовження блокади влада вимушена буде застосувати силові інструменти для деблокування транспортних і залізничних шляхів.

Блокада Донбасу стала однією з головних внутрішньополітичних проблем, навколо якої тривають виключно гострі публічні дискусії. Гострота обговорення та суспільної реакції на блокаду стала природним результатом агресивної риторики, якої дотримується керівництво країни протягом останнього часу, а також браку зрозумілої суспільству державної політики щодо врегулювання конфлікту та реінтеграції ОРДЛО.

Блокада та її наслідки для енергетичної та економічної безпеки країни також продемонстрували, що попри вербальні заяви політичного керівництва, так і не було знайдено альтернативи енергоносіям з конфліктної зони, а промислові комплекси на підконтрольній території функціонують в єдиному виробничому ланцюгу з підприємствами, що розташовані на неконтрольованій території. Більше того, спроби розірвати подібні зв'язки у силу низки обставин ймовірно мати-

муть негативні наслідки для обох сторін і насамперед – для громадян України, які проживають по обидві лінії контакту.

Однак, попри виклики для енергетичної безпеки, найбільшу загрозу для країни несе силовий варіант розблокування. Силіві структури готові до розблокування, відповідне рішення до сьогоднішнього дня не приймалося, ймовірно, з огляду на сплеск суспільної активності на період вшанування пам'яті загиблих Небесної Сотні.

Телевізійна картинка побиття силовиками активістів блокади може зумовити вибух суспільного обурення і призвести до непрогнозованих наслідків. Саме тому владою зараз ведеться активний пошук шляхів уникнення силового сценарію. За допомогою медіа-інструментів триває кампанія дискредитації організаторів блокади, звинувачення їх в підриві економічного суверенітету.

До цього часу так і не зрозуміло, хто стоїть за організаторами блокування. Учасники акції пояснюють свої дії виключно патріотичними мотивами. Разом з тим, рівень організованості, політичної і медійної підтримки свідчить, що існують політичні гравці, які зацікавлені у блокаді.

В експертних колах досить поширеною є теза про те, що блокада є тиском Ігоря Коломойського на бізнес-групу Ахметова, з яким у дніпропетровського олігарха існує давнє корпоративне протистояння.

Окремі експерти вважають, що блокада зумовлена внутрішніми суперечностями у Опозиційному блоці та є тиском однієї групи його "акціонерів" на іншу.

В ЗМІ та серед народних депутатів побутує також версія, що у блокаді зацікавлений і особисто Р.Ахметов, який не задоволений

існуючими прибутками бізнесу на стику контрольованих і неконтрольованих територій.

Існує також гіпотеза щодо зацікавленості РФ у використанні суспільного розколу як елементу гібридної війни проти України. Відтягування уваги від подій на лінії розмежування та перенесення акценту на внутрішні проблеми, гра на протиріччях в середині суспільства значно послаблює позицію Києва та створює передумови для подальшого політичного розколу всередині країни.

Хто би не стояв за блокадою, група депутатів-організаторів блокади та партії, які їх підтримують, отримали вже позитив від зростання електоральної підтримки з огляду на їх критику влади за бездіяльність та торгівлю з ОРДЛО.

Можна прогнозувати певне затишшя в питанні блокади до кінця лютого, однак вже в березні, у разі відсутності змін у процесі блокування, можливе застосування силового варіанту розблокування шляхів сполучення з ОРДЛО, що спричинить хвилювання та осуд серед частини суспільства.

Які висновки можна зробити з історії навколо блокування Донбасу?

1. Влада, насамперед – президент країни, мають нарешті визначити практичні і реальні шляхи врегулювання конфлікту на Сході України.
2. Потрібен суспільний діалог і урядова комунікація щодо врегулювання конфлікту та реінтеграції країни. Заміна діалогу на агресивну риторіку, «полювання на відьом», відкидання навіть ідеї компромісу створює пастку, в яку влада заганяє себе сама.
3. Необхідне запровадження реформ у сфері енергетики, які дозволять максимально демонополізувати і лібералізувати енергетичний ринок, забезпечити доступ максимальної кількості гравців як до виробництва енергоносіїв, генерації – аж до продажу кінцевому споживачу.

Лише ці кроки дозволять уникнути повторення подібних блокувань окремих територій у майбутньому. Їх відсутність і надалі провокуватиме ті чи інші політичні чи суспільні групи до аналогічних силових дій.

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

Виклики та загрози малого та середнього підприємництва у 2017 році

Малий та середній бізнес є одним основних драйверів економічного зростання та забезпечення робочими місцями населення. Відповідно до презентованої стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року останні наявні статистичні дані показують, що у 2015 році в Україні налічувалось лише 423 великих підприємства (або 0,02 % загальної кількості суб'єктів господарювання).

Більшість підприємств в Україні відносяться до малих та середніх

Решта суб'єктів – це МСП, в тому числі 15 510 суб'єктів середнього підприємництва, 1,96 млн. суб'єктів малого підприємництва (327 814 малих підприємств та 1,6 млн. фізичних осіб-підприємців).

Кінець 2016 року показав, що у цьому році малий та середній бізнес стикнеться з рядом викликів та проблем:

1) У зв'язку з прийняттям Закону України від 06.12.2016 року №1774-VIII «Про внесення змін в деякі законодавчі акти України» мінімальна

заробітна плата збільшилась до 3200 грн., що призвело до різкого (в два рази) збільшення податкового навантаження на підприємців. Так єдиний податок для підприємців 2 групи зріс з 275,60 грн. до 640,00гр. на місяць, що на 364,40 грн. більше ніж у 2016 році. Єдиний соціальний внесок зріс фактично на 100%.- з 352,00 грн. до 704,00 грн. При створенні підприємцем хоча б одного робочого місця, він зобов'язаний виплатити найманому працівнику 3200 грн. заробітної плати, а сума сплачених податків до бюджету становить 1328 грн. При цьому податкова соціальна пільга до такої заробітної плати вже не застосовується, оскільки вона більша за граничний розмір доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу 2240,00 грн.

Підвищення мінімальної заробітної плати створило додаткове навантаження на МСП

Таке нововведення може негативно впливати на роботу МСП та сприяти скороченню кількості офіційно працевлаштованих, особливо коли йдеться мова про мікробізнес. Як тимчасовий захід зменшення податкового навантаження бізнес-асоціації МСП розглядають питання про зниження ставки єдиного податку для підприємців другої групи з 20% до 10%, що поступово запроваджується в регіонах.

2) Через вимогу платити податки, навіть коли підприємство не працює, вже закрилися понад 200 тисяч ФОПів. Таке рішення фактично підштовхнуло фізособи, які планували займатися підприємницькою діяльністю в майбутньому, але через певні причини цього не робили поки що, відмовитися від цієї ідеї. Найбільш негативно це впливає на підприємців, які не отримують щомісячний дохід від підприємницької діяльності. Таким чином кількість стимулів до ведення бізнесу суттєво зменшуються через такі рішення.

3) Штрафи - за фактичний допуск працівника до роботи без оформлення - 96 тис. грн, недопуск до проведення перевірки з питань виявлення порушення щодо допуску працівника без оформлення - 320 тис. грн. Такий розмір штрафів є значно вищими, ніж, для прикладу, штрафи на порушення законодавства про надрі, землю тощо.

Встановлені штрафи не виглядають соціально справедливими

Хоча такі штрафи і стимулюватимуть працювати МСП прозоро, проте, у першу чергу, вплинуть на діяльність мікробізнесу у сфері роздрібної торгівлі, який є найбільш незахищеним перед контролюючими органами. Крім того, існує сумнів щодо прозорості роботи податкових органів по даному питанню, перед якими ставляться щомісячні плани по наповненню бюджету. Вирішенням даної проблеми може стати відміна або часткове скорочення введених штрафів. У Верховній Раді навіть зареєстрований групою депутатів законопроект № 5711 від 25.01.2017, ціллю якого є встановлення адміністративної відповідальності виключно в Кодексі про адміністративні правопорушення, ліквідація неспівставності санкцій за адміністративні правопорушення, попередження ліквідації робочих місць в Україні та забезпечення зниження соціальної напруги в суспільстві.

Мінекономіки презентувало Стратегію розвитку МСП до 2020р.

Для вирішення багатьох питань, які стосуються МСП Міністерство економічного розвитку та торгівлі за підтримки міжнародних організацій розробило Стратегію розвитку малого і середнього підприємництва в Україні

на період до 2020 року. Дана стратегія вирішує більшість проблем МСП, зокрема щодо створення умов для сприятливого нормативно-правового, інституційного та операційного середовища для МСП, сприятливих умов для оперативного доступу МСП до джерел фінансування за привабливими умовами, спрощення податкового адміністрування МСП, популяризація підприємницької культури та розвиток конкурентоспроможного людського капіталу та підприємницьких навичок, сприяння експорту / інтернаціоналізації МСП в контексті УА та ПВЗВТ, підсилення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу МСП.

Незважаючи на актуальні завдання та цілі документу, найбільшим викликом стане інституційна спроможність її виконати та фінансування. В контексті інституційної спроможності викликає занепокоєння необхідність створення ще однієї державної агенції - Агентства з розвитку малого та середнього підприємництва та його фінансування з державного бюджету. З фінансуванням даної програми з бюджету можуть виникнути проблеми, якщо підтримка малого та середнього бізнесу не стане пріоритетним для влади найближчими роками.

Низькі стимули до підприємницької діяльності, високе податкове навантаження, відсутність стратегічного бачення розвитку – це те з чим бізнес стикається ще з часів незалежності, а введенні наприкінці 2016 року новації ще більше погіршують розвиток МСП в Україні. Влада для проведення реформ використала не зовсім привабливу модель – спочатку запроваджуються додаткові санкції, підвищує навантаження на бізнес, а потім пропонує Стратегію розвитку, яка по суті може бути і необов'язково для виконання, як свідчить доля більшості програмних документів в Україні. Наразі необхідним є підвищення економічної свободи шляхом зменшення навантаження на МСП. Ціна нероблення та невирішення цих проблем коштуватиме для України економічного зростання у першу чергу, та зростання безробіття.

Політична конкуренція

Перспективи створення коаліції ліберальних сил

Можливість проведення дострокових парламентських виборів в 2017 році є одним із найбільш обговорюваних питань в українських політичних колах. Геополітична невизначеність щодо України, наявність гострих соціально-політичних протиріч навколо конфлікту на Донбасі, корупція та погана економічна ситуація лише підігривають суспільні настрої щодо необхідності перезавантаження парламенту.

В разі оголошення дострокових виборів, політична архітектура не зміниться. Порядком денний будуть формувати три головні політичні сили: провладні сили («БПП» з партіями-сателітами та частина «НФ»), партія «Батьківщина» Юлії Тимошенко та Опозиційний блок. З великою ймовірністю можна стверджувати, що за умови збереження старих правил гри нові дострокові вибори не призведуть до кардинального оновлення політичного класу, і лише ще більше законсервують існуючу систему.

Відповідно до закритих соціологічних опитувань, які є в розпорядженні МЦПД, сумарно

ці три політичні блоки можуть розраховувати на підтримку близько 60% електорату. Решту 40% розділять між собою, в разі об'єднання, праві партії Ігоря Коломойського (Укруп, Свобода), РПЛ Олега Ляшка та ліберальні сили, які представляє «Самопоміч».

«Партія влади», «Батьківщина» та «Опозиційний блок» можуть розраховувати на не менше ніж 60% електоральної підтримки.

Якщо змодельювати можливі майбутні коаліції в парламенті, то більше шансів сформувати новий уряд буде в Юлії Тимошенко, ніж у провладної партії Петра Порошенка і його сателітів. «Батьківщина» може формувати коаліцію із ліберальними силами (Саакашвілі-Садовий-Гриценко), умовною «українською правицею» Ігоря Коломойського (Свобода і УКРОП), або ж із Опозиційним блоком (Ахметов-Львовчкін), якщо до моменту виборів він не розвалиться на два окремих проекти.

В разі дострокових виборів, Юлія Тимошенко має високі шанси сформувати новий уряд.

Петро Порошенко за існуючого балансу сил зможе опиратися на частину Опозиційного блоку, яка орієнтується на Ахметова, або ж віддавати посаду Прем'єр-міністра Радикальній партії Ляшка чи Ігорю Коломойському.

Політична дискредитація Андрія Садового навколо проблеми сміття у Львові, некеріваність процесами в партійній структурі та парламентській фракції вже призвели до суттєвого падіння рейтингів «Самопоміч». Однак незважаючи на кризу в партії Садового, ліберальна електоральна ніша, так як і соціалістична є вільною, а суспільний запит на нові обличчя ще залишається затребуваним. При цьому, середній клас та громадянське суспільство очікують на появу нових ліберальних партій, які виступатимуть за боротьбу з корупцією та системні реформи. Саме тому із наближенням дискусій щодо можливих дострокових парламентських виборів актуалізувалися переговори щодо створення коаліції ліберальних сил.

4 лютого у Львові відбулася зустріч між головою «Руху нових сил» Михайлом Саакашвілі, лідером партії «Самопоміч» Андрієм Садовим та співголовою партії «Демократичний альянс» Василем Гацьком. До переговорів щодо створення коаліції ліберальних сил долучені також партії «Громадянська позиція» Анатолія Гриценка, «Сила людей» (Олександр Солонтай), антикорупційна ініціативна група «Хвиля» (Віктор Чумак, Віталій Касько), громадська платформа «Нова країна» (Валерій Пекар) та інші представники громадянського суспільства. Сторони анонсували про ініціювання політичного діалогу між всіма ліберально-демократичними партіями з вимогою ухвалення нового виборчого законодавства та проведення дострокових парламентських виборів в 2017 році.

«Єврооптимісти» більше займаються політичним піаром, ніж партійним будівництвом і роботою в регіонах.

Щоб зрозуміти потенціал умовної «коаліції ліберальних сил», варто визначити цілі та стратегічні пріоритети усіх зацікавлених сторін.

Після активної піар кампанії під гаслом «Рух за очищення» по регіонах України, програ-

шу парламентських виборів в Грузії та гучної відставки з поста голови Одеської ОДА, наприкінці 2016 року Михайло Саакашвілі заявив про створення політичної партії «Рух нових сил».

Незважаючи на ряд політичних невдач та усунення із центральних телеканалів, Саакашвілі продовжує впливати на політичну конкуренцію в Україні за допомогою Національного антикорупційного бюро. Найближчий соратник Саакашвілі – перший заступник Директора НАБУ Гізо Углава є сірим кардиналом в головній антикорупційній інституції України.

Національне антикорупційне бюро стало інструментом політичної конкуренції в руках Углави та Саакашвілі.

Через політичний вплив Саакашвілі на НАБУ, цей орган критикують за вибірковість, політизацію та надмірний піар щодо оголошення підозр та відкритих справ, які без відповідної доказової бази зі сторони детективів НАБУ просто розвалюються в судах. В свою чергу, керівництво НАБУ звинувачує САП в небажанні боротися із корупцією. Саме в цьому і полягає головна причина інституційного конфлікту між НАБУ та САП, яку очолює Назар Холодницький. Тому здійснюючи безпосередній політичний вплив на НАБУ, Саакашвілі також вимушений координувати вектор боротьби з корупцією із Адміністрацією президента.

Кістяком команди Саакашвілі стала «грузинська група» під керівництвом Давида Сакварелідзе, а також ініціативна група «Хвиля», яку координують Віктор Чумак та Віталій Касько. Потенційними союзниками Саакашвілі можна також вважати групу депутатів-єврооптимістів, які долучилася до партії «Демократичний альянс».

Конфліктність, популізм та провал Саакашвілі в Одесі призвели до падіння його персональних рейтингів.

В липні 2016 року соратники Василя Гацька провели партійний з'їзд, де заявили про оновлення керівництва партії і створення колегіального органу за участю депутатів Мустафи Найєма, Світлани Заліщук, Сергія Лещенка та Вікторії Пташник. Проте в листопаді 2016 року після корупційного скандалу навколо елітної квартири Лещенка, Мустафа Найєм, Світлана Заліщук та сам Лещенко вже не значилися співголовами партії «Демократичний Альянс».

В свою чергу, іменний проект Анатолія Гриценка «Громадянська позиція» переживає глибоку системну кризу, партія не має мережі, команди і спроможності для системного розвитку. Тому від інтеграції в коаліцію ліберальних сил виграє виключно сам Гриценко, оскільки це дозволить йому повернутися в українську топ-політику.

Іменна партія Анатолія Гриценка «Громадянська позиція» переживає глибоку організаційну та кадрову кризу.

Можливості для політичних маневрів Михайла Саакашвілі суттєво обмежені чинним українським виборчим законодавством, згідно якого, він не може займати виборну посаду президента чи народного депутата. На даний момент, для Саакашвілі важливо залишатися в публічній українській політиці, бути лідером об'єднавчих процесів серед ліберальних сил, протиставляти себе старим правлячим елітам і максимально вести комунікацію із Заходом.

Лідерські амбіції, авторитаризм під час прийняття рішень і бонапартизм Саакашвілі

не подобаються молодшим товаришам по антикорупційному цеху – Лещенку, Найєму, Чумаку, Гацьку та іншим. Проте жоден із вищезазначених політиків не володіє такою харизмою, політичним досвідом та рівнем неформальних зв'язків за кордоном, як Михайло Саакашвілі. Тому представники «Демальянсу» та інших дрібних партій та громадських утворень, які мають політичні амбіції, змушені гуртуватися навколо Саакашвілі, який наразі виступає неформальним лідером коаліції.

Якщо Саакашвілі, Гриценко і група «антикорупціонерів» розглядають процес об'єднання ліберальних сил виключно як тактичний крок, який забезпечить їхнє потрапляння в парламент, то мер Львова Андрій Садовий грає в довгу гру. Ціль Садового – виграти вибори мера Львова в 2020 році, щоб потім вже з повною силою йти на президентські вибори. Розпад депутатської фракції, відмова Андрія Садового від крісла Прем'єр-міністра в квітні 2016 року, а також репутаційний «сміттєвий скандал» суттєво похитнули політичні позиції лідера «Самопоміч».

Довгострокова ціль Садового – виграти президентські вибори 2024 року.

Мер Львова в найближчі електоральні цикли не планує виходити із львівської зони комфорту на політичний топ-рівень. Відсутність національних політичних амбіцій в Садового також негативно впливає на політичні настрої всередині парламентської фракції «Самопоміч». На даний момент, фракція «Самопоміч» розділена на два крила – «львівська група», яка орієнтується на лідера партії, та «група бізнесменів», яка потрапила до списку за квотою крупного бізнесу. Якщо «львівська група» на чолі із Олегом Березюком залишається лояльною до Садового, то «бізнесмени» починають цікавитися альтернативними політичними проектами, і все більше дистанціюватися від партійного бренду.

Парламентська фракція «Самопоміч» розділена на групу «львівських» та «бізнесменів».

Слабка керованість політичними процесами всередині фракції призводить до того, що політичні рішення приймаються все складні-

ше, а в деяких регіонах, наприклад, в Чернівцях – міська фракція «Самопоміч» перебуває на грані саморозпуску. Комплекс накопичених політичних проблем у взаємостосунках із Порошенком, постійні конфлікти всередині партії, фракції та навколо мера Львова, змушує Садового шукати нових довгострокових союзників.

Разом з тим, Садовому потрібно відволікати увагу від сміттєвої проблеми і переносити акценти на загальноукраїнський рівень. Саме тому йому потрібен сильний політик-популіст і демагог Саакашвілі, та незаплямовані корупцією нові партії, такі як «Сила людей» і «Демократичний альянс». В разі об'єднання, нова ліберальна коаліція навряд чи зможе розраховувати на більше ніж 10-15% електорату. «Самопоміч» як парламентська партія із певним рівнем регіонального представництва, та її ліберальний електорат залишиться базовим для «нового руху», якому з об'єктивних причин буде важко конкурувати за виборця «Батьківщини», «РПЛ» чи «Опозиційного блоку».

Нова ліберальна коаліція може розраховувати не більше ніж на 15% електорату.

Таким чином, надмірні політичні амбіції, різні джерела фінансування, специфічні взаємостосунки із владою, а також латентні зв'язки із олігархами заважають вищевказаним лідерам домовитися між собою щодо об'єднання в новий політичний проект. Проте головною причиною, яка гальмує об'єднаних процеси в ліберальних колах є відсутність впевненості в тому, чи відбудуться дострокові вибори в 2017 році, чи ні. І як тільки буде оголошено про старт виборчої кампанії, сторони досягнуть консенсусу.

Метою публікації є надання об'єктивної інформації про поточні політичні події в Україні та поглибленого аналізу головних тенденцій внутрішньополітичного життя в державі. Подібний аналіз допоможе розставити пріоритети у справі проведення реформ у різних сферах державної політики та оцінити якість державних рішень з точки зору їхнього впливу та послідовності. Особливо увага приділяється оцінці політичної конкуренції в Україні та здатності ключових політичних гравців реагувати на виклики часу.

© 2017 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД).
У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД.

Відповідальний за проект: Анатолій Октисюк

Відповідальні за розділи:

«Державні рішення» - Євген Ярошенко

«Економічна політика» - Ангела Бочі

«Політична конкуренція» - Анатолій Октисюк

Колектив експертів МЦПД: Василь Філіпчук, Анатолій Октисюк, Євген Ярошенко, Василь Поворозник, Ангела Бочі, Ірина Івашко, Вадим Перебийніс, Сергій Кіщенко, Богдан Банчук, Юлія Гоменюк, Ірина Степанова, Вероніка Шигірт, Роман Басалига, Марія Веселовська.

МЦПД

Міжнародний Центр Перспективних Досліджень

Телефон: +38 (044) 253-44-82

Факс: +38 (044) 253-44-82

E-mail: office@icps.kiev.ua

www.icps.com.ua

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in Ukraine

The project is implemented with
the support of the Embassy of
Switzerland in Ukraine
The content of the issue is the sole
responsibility of ICPS